

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Набоки Ольги Георгіївни на дисертацію
Хренова Дениса Олександровича
«Розвиток критичного мислення у майбутніх магістрів освіти засобами
медіатехнологій», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертаційного дослідження Хренова Д.О. зумовлена комплексом суспільних, освітніх і науково-методичних чинників, що визначають трансформацію сучасної системи вищої педагогічної освіти в умовах цифровізації та медіатизації освітнього простору.

У сучасному інформаційному суспільстві, що характеризується надмірністю інформаційних потоків, поширенням маніпулятивного контенту та зростанням ролі цифрових комунікацій, особливої ваги набуває здатність особистості до критичного осмислення інформації, аргументованого судження та прийняття обґрунтованих рішень. У цьому контексті критичне мислення постає не лише як когнітивна характеристика, а як інтегративна професійно значуща якість майбутнього педагога, що визначає його готовність до ефективної діяльності в умовах невизначеності та інформаційних ризиків.

Разом з тим аналіз сучасної практики підготовки магістрів освіти засвідчує наявність низки суперечностей: між нормативно задекларованою необхідністю формування критичного мислення та недостатньою методичною забезпеченістю цього процесу; між потенціалом медіатехнологій як інструменту розвитку мислення і фрагментарністю їх інтеграції в освітній процес; між вимогами до високого рівня інформаційно-аналітичної культури педагога та обмеженими можливостями традиційних дидактичних підходів.

У цьому зв'язку використання медіатехнологій як засобу розвитку критичного мислення майбутніх магістрів освіти набуває особливої актуальності, оскільки забезпечує поєднання когнітивного, діяльнісного та ціннісного аспектів професійної підготовки, сприяє формуванню здатності до аналізу інформації, фактчекінгу, аргументації та рефлексії в умовах цифрового середовища.

Дисертаційне дослідження Хренова Д.О. спрямоване на розв'язання зазначених проблем шляхом теоретичного обґрунтування, розроблення та експериментальної перевірки моделі розвитку критичного мислення майбутніх магістрів освіти засобами медіатехнологій, що свідчить про його безперечну актуальність, своєчасність і відповідність сучасним тенденціям розвитку педагогічної науки і практики.

Дисертаційне дослідження Хренова Д.О. виконано відповідно до наукових напрямів і тематичних планів Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та узгоджується з актуальними

завданнями розвитку педагогічної науки в умовах цифрової трансформації освіти.

Тематика роботи відповідає пріоритетним напрямкам модернізації вищої педагогічної освіти, зокрема в частині формування ключових компетентностей майбутніх фахівців освіти, розвитку їхнього критичного мислення, цифрової та медіакомпетентності, що корелює з положеннями державних освітніх стандартів і стратегічними орієнтирами розвитку освіти України.

Дисертаційна робота Хренова Д.О. має логічну, цілісну та науково обґрунтовану структуру. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг дисертації, структура викладу матеріалу, кількість використаних джерел та ілюстративний матеріал відповідають встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Робота характеризується внутрішньою логічною послідовністю, взаємозв'язком структурних елементів і завершеністю викладу.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Хренова Д.О. полягає не лише у формальному отриманні нових результатів, а передусім у цілісному переосмисленні підходів до розвитку критичного мислення майбутніх магістрів освіти в умовах цифрової трансформації освітнього середовища, що знайшло відображення у комплексі отриманих теоретичних і практичних результатів.

Передусім заслуговує на увагу здійснений автором теоретико-методологічний аналіз проблеми розвитку критичного мислення майбутніх магістрів освіти, у межах якого уточнено зміст і сутність поняття «критичне мислення майбутнього магістра освіти» як інтегративної професійно-особистісної якості, що поєднує когнітивно-аналітичні, рефлексивні, ціннісно-мотиваційні та діяльнісні характеристики. Такий підхід дозволяє розглядати критичне мислення не лише як інтелектуальну здатність, а як системну основу професійної діяльності сучасного педагога. Разом з тим більш чітке співвіднесення авторського трактування з усталеними міжнародними рамками та моделями розвитку цифрової і педагогічної компетентності дозволило б посилити порівняльний і міждисциплінарний контекст дослідження.

Важливим науковим результатом є обґрунтування структури критичного мислення як багатовимірного утворення, що включає когнітивно-інтелектуальний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-рефлексивний та технологічно-медійний компоненти. Запропонована структура вирізняється цілісністю та адекватністю сучасним уявленням про компетентнісну модель підготовки фахівців освіти.

Суттєвим здобутком дисертаційного дослідження є розроблення та теоретичне обґрунтування моделі розвитку критичного мислення майбутніх магістрів освіти засобами медіатехнологій, яка інтегрує цільовий, концептуальний, змістовий, технологічний та результативний компоненти.

Запропонована модель характеризується системністю, відкритістю та адаптивністю до умов цифрового освітнього середовища, а її структурно-функціональна побудова забезпечує послідовний перехід від мотиваційно-діагностичного до рефлексивно-оцінювального етапу формування критичного мислення.

До вагомих результатів слід віднести визначення педагогічних умов ефективної реалізації розробленої моделі, серед яких: створення медіатехнологічного освітнього середовища, інтеграція у зміст професійної підготовки аналітичних, дискусійних і фактчекінгових завдань, а також організація проєктної діяльності здобувачів із розроблення освітнього медіапродукту. Обґрунтованість зазначених умов підтверджує прагнення автора до поєднання теоретичних положень із практикою сучасної педагогічної діяльності. Разом з тим, їх подальша диференціація залежно від типу освітнього середовища (аудиторного, дистанційного, змішаного) сприяла б розширенню можливостей практичного застосування запропонованих рішень.

Значний інтерес становить розроблене методичне забезпечення процесу розвитку критичного мислення, зокрема авторський навчальний модуль, який інтегрує теоретичні знання, практичні завдання та рефлексивні практики, а також використання сучасних цифрових інструментів (Moodle, Canva, Miro, Padlet, Mentimeter тощо), що відповідає актуальним тенденціям цифровізації освіти.

Окремої уваги заслуговує запропонований діагностичний інструментарій, який передбачає комплексну оцінку рівнів сформованості критичного мислення за визначеними критеріями та поєднує кількісні й якісні методи аналізу (тестування, кейс-завдання, аналітичні есе, дебатні оцінки, е-портфоліо). Такий підхід забезпечує багатовимірність і достовірність отриманих результатів, водночас більш детально обґрунтування валідності окремих авторських методик посилює б рівень їх наукової доказовості.

Переконливими є результати педагогічного експерименту, у межах якого доведено ефективність розробленої моделі розвитку критичного мислення майбутніх магістрів освіти. Зафіксована позитивна динаміка за всіма визначеними критеріями, зокрема істотне зростання частки здобувачів із високим рівнем сформованості критичного мислення та зменшення кількості осіб із низьким рівнем, що підтверджено статистично значущими результатами. Разом з тим, інтерпретація отриманих результатів могла б бути доповнена більш детальним аналізом впливу окремих компонентів моделі на кінцеві результати.

У цілому отримані результати свідчать *про наукову новизну, теоретичну обґрунтованість і практичну спрямованість* дисертаційного дослідження, а також про здатність автора до самостійного розв'язання складних наукових завдань у галузі педагогічної науки.

Обґрунтованість і вірогідність отриманих у дисертації результатів забезпечуються комплексним використанням *взаємодоповнювальних методів*

дослідження, адекватних меті й завданням роботи, а також коректним застосуванням методів математичної статистики для обробки експериментальних даних. Це дозволило автору не лише зафіксувати позитивну динаміку змін, а й довести статистичну значущість отриманих результатів.

Додатковим підтвердженням достовірності результатів є їх *апробація та впровадження в освітній процес* Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, що засвідчує практичну життєздатність запропонованих рішень і можливість їх використання в реальних умовах професійної підготовки майбутніх магістрів освіти. Сукупність зазначених чинників дає підстави вважати отримані результати науково обґрунтованими, достовірними та такими, що мають практичну цінність.

На підставі викладеного можна констатувати, що всі поставлені в дослідженні завдання розв'язані, отримані результати є обґрунтованими та перевіреними із застосуванням сучасних методів наукового пізнання, а висновки – логічними, узгодженими з метою і завданнями роботи та такими, що відображають цілісність і завершеність дослідження.

Основні результати дисертаційного дослідження Хренова Д.О. достатньо повно відображені у наукових публікаціях автора, що забезпечує їх доступність для наукової спільноти та можливість фахового обговорення.

Аналіз змісту публікацій засвідчує, що вони охоплюють ключові положення дисертації, зокрема теоретичне осмислення феномена критичного мислення, обґрунтування ролі медіатехнологій у професійній підготовці майбутніх педагогів, а також окремі аспекти розроблення й реалізації авторської моделі. Важливо, що результати дослідження представлені не фрагментарно, а відображають логіку поступового розгортання наукового пошуку – від концептуальних засад до практичної апробації.

Позитивної оцінки заслуговує те, що публікації здобувача відповідають профілю спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, мають чітку тематичну спрямованість і демонструють послідовність наукових інтересів автора. Окрім того у роботах простежується прагнення до інтеграції сучасних підходів до розвитку критичного мислення з можливостями цифрових і медіатехнологій, що свідчить про актуальність обраного наукового напрямку.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом їх представлення на науково-практичних конференціях різного рівня, що дало змогу отримати фахові зауваження та врахувати їх у процесі доопрацювання дисертації. Це підтверджує відкритість дослідження до наукової дискусії та підвищує ступінь довіри до отриманих результатів.

Разом з тим, у контексті підвищення рівня наукової репрезентативності результатів доцільним було б розширення географії публікацій, зокрема шляхом більш активного представлення результатів у міжнародних

наукометричних виданнях, що дозволило б посилити їх видимість у глобальному науковому просторі та підвищити рівень наукової дискусії.

У цілому можна констатувати, що рівень публікаційної активності здобувача, їх змістове наповнення та результати апробації відповідають встановленим вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії та підтверджують достовірність і наукову обґрунтованість представлених результатів.

У цілому дисертаційна робота справляє цілісне і позитивне враження та може бути розцінена як вагомий внесок у розвиток педагогічної науки, зокрема у напрямі модернізації професійної підготовки майбутніх магістрів освіти в умовах цифрової трансформації.

Позитивно оцінюючи наукову та практичну значущість дисертаційного дослідження Хренова Д.О., вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та дискусійні положення, які не знижують загальної високої оцінки роботи, проте можуть бути враховані з метою її подальшого вдосконалення:

1. Попри ґрунтовність теоретичного аналізу проблеми критичного мислення, у роботі доцільним було б чіткіше співвіднести авторське трактування цього феномена з усталеними міжнародними рамками (зокрема DigCompEdu, медіаграмотнісні моделі), що дозволило б посилити міждисциплінарний та порівняльний контекст дослідження.

2. Визначені автором педагогічні умови є переконливими, проте їх доцільно було б диференціювати залежно від типу освітнього середовища (аудиторного, дистанційного, змішаного), що розширило б можливості адаптації моделі в різних умовах функціонування закладів вищої освіти.

3. Комплекс методів оцінювання рівня сформованості критичного мислення є достатньо різноманітним, однак у роботі варто було б більш детально обґрунтувати критерії валідності окремих авторських методик, що посилює доказовість отриманих результатів.

4. Результати педагогічного експерименту є переконливими, проте їх інтерпретація могла б бути доповнена більш розгорнутим аналізом впливу окремих компонентів моделі на кінцевий результат, що дозволило б точніше визначити найбільш ефективні педагогічні інструменти.

5. Поряд із належним рівнем публікаційної активності здобувача, доцільним видається подальше розширення представлення результатів дослідження у міжнародному науковому просторі, що сприятиме підвищенню їх видимості та наукової апробації.

На підставі здійсненого аналізу, з урахуванням актуальності обраної теми, належного рівня обґрунтованості основних положень, наявності наукової новизни, теоретичної і практичної значущості отриманих результатів, а також їх достовірності можна зробити загальний висновок про те, що дисертація Хренова Дениса Олександровича на тему «Розвиток критичного мислення у майбутніх магістрів освіти засобами медіатехнологій» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує важливе наукове завдання у галузі педагогічної науки.

Дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами), а також установленим вимогам до оформлення дисертацій.

Здобувач Хренов Денис Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
перший проректор з науково-педагогічної
роботи Державного вищого
навчального закладу «Донбаський
державний педагогічний університет»

О. Г. Набока

Підпис доктора педагогічних наук, професора, першого проректора з науково-педагогічної роботи Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» О.Г. Набоки засвідчую:

Начальник відділу кадрів

Євгеній СІЛПН